

“Hi pot haver un 25% de vot regionalista o nacionalista de centre-dreta”

MIQUEL PAYERAS

Gonzalo Adán està convençut que, a les eleccions de l'any vinent a les illes Balears, el vot útil afavorirà el PSOE.

Entrevista amb Gonzalo Adán, psicòleg social i especialista en sondatges d'intenció de vot a les illes Balears.

A les darreres conteses electorals, l'Institut Balear de Estudis Socials (IBES) ha encertat els resultats. El seu director, Gonzalo Adán (València, 1962), és psicòleg social –també és professor de psicologia de la Universitat de les Illes Balears– i, per la feina que fa, és un

conexedor dels corrents socio-polítics de les Illes.

—Se sol avaluar una enquesta d'intenció de vot mirant si encerta qui governarà i amb quants d'escons. Atès que moltes enquestes s'equivoquen, pareix que hi ha una

certa desconfiança cap aquests sondatges...

—A Espanya, el nivell general d'investigació política es bastant bo, però no podem oblidar que és impossible de fer un pronòstic sobre un comportament com aquest del vot a partir d'una declaració d'intencions, les enquestes, que normalment s'han fet dies, setmanes o fins i tot mesos abans de les eleccions, i sovint fora de la campanya electoral. Dit això, també cal dir que una enquesta ben feta és aquella que es distancia manco d'un punt del resultat

MIQUEL PAYERAS

“Els partits han de definir un programa ideològic i de gestió, proposar de portar-lo a terme i presentar uns líders per executar-lo. Un ús excessiu de les enquestes pot desvirtuar aquest noble objectiu”

final de cada partit. Però passa que tant els partits com els mitjans de comunicació cerquen l'encert absolut.

D'una altra banda, en el cas de les Balears aquest encert és quasi impossible. Almanco dos mitjans de comunicació publicaren enquestes el 2007 que atorgaven al PP el 48% dels vots i majoria absoluta. Obtingué el 47% i sense majoria absoluta. Les enquestes quedaven validades, però per a l'opinió pública varen fallar, perquè pronosticaren la majoria absoluta. És un bon exemple per a demostrar que hi ha enquestes ben fetes però que poden equivocar-se.

—Malgrat això, el fet és que tots els partits volen tenir com més enquestes

millor per a afinar les estratègies respectives.

—Sí, per dues raons. Una, la més operativa, fa referència a la presa de decisions, perquè si l'enquesta és prou completa aporta dades imprescindibles per al partit: ideologia dels votants, fuites de vot, nínxols de vot potencial, eficàcia dels missatges, etc. L'altra raó és més psicològica: és la lògica reducció de la incertesa —i, per tant, de l'ansietat— que senten els polítics en vista dels resultats electorals.

—És més fiable una enquesta presencial que una de telefònica?

—No. Fins fa pocs anys es pensava que sí, basant-se en la idea que l'ús telefònic podia augmentar el risc de

falsedat de les respostes. Però avui dia s'ha estudiat prou i se sap molt bé on es telefona i a qui, i quin estil d'entrevista s'ha de fer servir. Si els enquestadors han estat ben instruïts jo m'estimo més les telefòniques, perquè, amb el mateix cost, es poden fer moltes més enquestes i això et permet de reduir els errors.

—És cert que les enquestes que publiquen els mitjans poden fer canviar el sentit del vot d'una part de l'electorat?

—En termes generals, els moviments de vot durant una campanya electoral són mínims i, per tant, la mera publicació d'una enquesta no els altera, tot i que es pot pensar que com més disputat sigui un resultat més activació hi ha. Tanmateix, els ciutadans solen tenir decidit el sentit del vot un mes abans de les eleccions. Només escàndols d'última hora poden produir moviments significatius en el vot. Ara bé, és cert que, en certes comunitats, com ara les Balears i Galícia, on sempre la referència fonamental és si el PP obtindrà majoria absoluta o no, uns pocs vots poden fer decantar la balança en un sentit o en un altre.

—Les enquestes determinen l'agenda i estratègia dels partits?

—No ho haurien de fer. Un sondatge no hauria de ser un element fonamental a l'agenda de campanya electoral. Els partits tenen l'obligació de definir un programa ideològic i de gestió, proposar de portar-lo a terme i presentar uns líders per executar-lo. Un ús excessiu de les enquestes pot desvirtuar aquest noble objectiu i convertir els partits en una mena d'empreses de màrqueting, amb la qual cosa l'elector es podria sentir defraudat i enganyat. Però, pels coneixements que en tinc, ara com ara els partits solen fer un ús prudent i intel·ligent de les enquestes i més tècniques d'investigació sociològica i electoral.

—La llei electoral és adequada per a representar la voluntat dels ciutadans o per ventura caldria canviar-la?

—No hi ha cap llei electoral perfecta. Les democràcies més avançades tenen aquest debat a cada contesa electoral. Les darreres eleccions britàniques han tornat posar sobre la taula de discussió la injustícia dels sistemes no proporcionals. Però no s'ha comprovat que cap alternativa sigui ni millor ni més democràtica.

Pel que fa a Espanya, és cert que la llei va ser dissenyada en un escenari de transició democràtica que ja ha estat superat. Per tant, crec que sí que caldria considerar un debat, almanco sobre tres qüestions de possible reforma: les segones voltes, les llistes obertes i les barreres mínimes per a obtenir representació.

—**Les llistes obertes sembla que són l'anhel de molta gent, que hi veu la possibilitat de més participació electoral...**

—Sí, es diu molt, això. Però s'han estudiat a fons els efectes a la participació de certes variables del sistema electoral, com ara les llistes obertes —entre més—, i la conclusió és que en el moment en què s'introdueix una modificació significativa en efecte la participació augmenta. Però al cap d'un temps torna a les taxes habituals, una vegada la societat s'ha habituat al nou sistema. Històricament, a Espanya va passar amb la introducció del vot femení o amb la disminució de l'edat per votar. Malgrat aquests canvis, les taxes de participació difícilment superen el 70%.

—**Hi ha més desafecció cap a la política a les Balears que a la resta de comunitats autònomes?**

—Si la desafecció es calibra a través d'una menor participació electoral, indubtablement sí. Les illes Balears són la tercera autonomia manco participativa, després de Galícia i les Canàries. I això ha estat així durant els 31 comicis, des del 1977. Hauríem de demanar-nos què tenim en comú totes tres autonomies. En el cas dels dos arxipèlags és clar que la condició socio-econòmica tan dependent del turisme i, per tant, de l'oci per ventura dóna peu a un comportament més materialista, pensant més en la immediatesa particular i no tant en unes altres qüestions, com és ara la participació política.

—**Hi ha el risc, a les eleccions autonòmiques del 2011 a les Balears, de tenir una participació molt baixa, d'un 50%, en comptes de l'habitual, que és d'un 60%?**

—No ens podem avançar al futur, però hi ha tres indicadors que ens fan pensar en una participació baixa. D'una banda, la tendència descendent des de fa més de vint anys. D'una altra, el descrèdit dels polítics, que actua contra

la il·lusió i l'estímul per a votar. I, en tercer lloc, el context de crisi econòmica, que sabem que sol inhibir bastants electors a l'hora de votar si no veuen clars símptomes de renovació a les candidatures. Per tot això, crec que sí que hi ha un risc seriós d'una participació al voltant del 50%, l'any que ve. Si fos menor, seria una desgràcia. Malgrat que hi ha teories que diuen que —com passa en uns altres països— la poca participació no afecta el sistema, es tracta de països amb democràcies molt més assentades que la nostra. Imaginem-nos que surt un govern d'un parlament que no ha estat votat ni per la meitat dels electors. Apareixerien discursos contra la legitimitat d'aquest govern, i no els mancaria una certa raó.

—**La corrupció tindrà efectes electorals a les Balears?**

—En tindria sobretot si no hi hagués alternatives. Si els partits donessin imatge de renovació, hi hauria més il·lusió per a participar. Però com que no passa, aleshores l'efecte més probable de la corrupció serà més abstenció.

—**El PP va obtenir el 47% del vots el 2007 i tanmateix es quedà sense governar. Molta gent no ho entén i ho troba injust.**

—És pura matemàtica electoral. Les majories no són de vots sinó d'escons. Com que tots els partits petits d'esquerra s'uniren en el Bloc per Mallorca, només hi hagué un 4% de vots d'aquest àmbit que varen ser —per dir-ho així— perduts, sense representació, de manera que la majoria absoluta va ser del 48%, que el PP no va obtenir.

—**És lògic que una circumscripció tan petita com Formentera, que tria un sol diputat, pugui tenir —com de fet ha tingut algunes vegades— la clau de si hi ha majoria absoluta conservadora o no?**

—És lògic perquè és casual que sigui així. Si la distribució del vot fos diferent i la configuració de majories no depengués d'un sol diputat, el cas de Formentera passaria desapercebut.

—**És previsible que l'any que ve es reforci el bipartidisme a les Balears?**

—La tendència és clara: a les set eleccions autonòmiques que hem fet hem passat del 70% al 80% de concentració de vot (PP-PSOE). Ara bé, això depèn també d'un altre factor. Si PP i

MIQUEL PAYERAS

“Si els partits donessin imatge de renovació, hi hauria més il·lusió per a participar”

PSOE ens converteixen en partits més en clau local, el bipartidisme en sortirà reforçat. Però, si no, es mantindrà un 25% de vot en clau regionalista-nacionalista. El PSOE va en aquesta direcció i possiblement creixerà, però el PP no du aquest camí i, depenent de què faci UM, podria perdre vot.

—**En aquest context què pot passar amb les forces minoritàries, com és ara el Bloc i UM?**

—En el cas del Bloc, o dels partits que el compongueren —i sense saber si es repetirà la coalició o no—, crec que depèn de què faci el PSOE. Perquè —si es remunta un poc la crisi, sobretot— el vot útil afavoreix el PSOE. El cas d'UM és molt diferent: es troba en el terrible dilema de mirar de disputar vots regionalistes al PP o al PSOE i, sens dubte, s'equivocaria si ho intentàs amb el PSOE.

—**Abans heu parlat del 25% de vot regionalista-nacionalista possible. N'hi hauria prou per a trencar el bipartidisme?**

—Hi pot haver un 25% de vot regionalista o de centre-dreta nacionalista. Hi ha la demanda, però no l'oferta. Electoralment, ara mateix hi ha aquests dos ninxols que esperen un lideratge clar: el del nacionalisme de dretes i el de centre-dreta regionalista. El primer que arribi amb qualsevol dels dos missatges i es faci creïble podria endur-se'n una quarta part de l'electorat i, així, rompre la configuració actual.

Miquel Payeras